

CO JE TO KÁMEN ?

(Richard Jan Hons, říjen 2025)

Slovo kámen se hodně používá, samotné i ve slovních spojeních, v nejrůznějších souvislostech. Ponechme stranou jeho přenesené významy a zamysleme se nad jeho rolí v oborech geologických. Zjistíme, že se mu učebnice, slovníky, encyklopedie, odborné texty většinou vyhýbají jak čert kříží. Zdá se, že věda jej nemá ráda a nechce jej vzít na milost. Ještě tak ve slovních spojeních jako drahý kámen nebo stavební kámen. To ještě ano. Přívlastek mu nejspíš dodává na vážnosti a poskytuje odpovídající punc. Samotné slovo kámen se ale zdá příliš prosté, neodborné, nehodné lepší společnosti. Přesto jej široká i odborná veřejnost běžně a bez studu používá při debatách.

Podívejme se na celou věc podrobněji. Netřeba se bát. Bude to jen velmi krátké zamyšlení.

V geologii a v odborných publikacích se operuje s dvěma přesně vymezenými pojmy. Za první je to termín minerál, nebo také nerost, který se užívá pro stejnorodé přírodní látky, jejichž složení můžeme vyjádřit chemickým vzorcem a které mají specifickou krystalovou mřížku. Za druhé to jsou horniny složené ze souboru minerálů. Představují tedy minerální směsi, jejich složení je kolísavé podle toho jaké nerosty a v jakém poměru jsou v dané hornině namíchané. O vyjádření složení chemickým vzorcem tady nemůže být řeč. Horniny se dále dělí na zpevněné, které tvoří pevná tělesa, a nezpevněné zeminy, které jsou sypké nebo tvárné – písky, jíly apod.

Kam tedy zapadá slovo kámen? Geologické encyklopedie a slovníky to neřeší. My však přesně víme, jaké objekty jím označujeme. Prosté slovo kámen používáme pro všechny pevné minerální materiály zemské kůry, tedy, jak minerály, tak zpevněné horniny. Pochopitelně označovat slovem kámen písky, jíly a další zeminy nedává smysl. Bylo by to trochu zpozdilé.

Nevidím vůbec nepatřičné v tomto smyslu slovo kámen používat v psaných textech. Ono, jak se říká, „Ve stručnosti je genialita.“ Tak proč tři slova *horniny a minerály* nenahradit jedním – *kameny*. A to nemluvím třeba o ruštině, kde takto můžeme do jednoho zredukovat hned čtyři slova. Tedy místo *горные породы и минералы* použít prosté *камни*. Zkrátka, proč slovo kámen zatracovat a zařazovat mezi podřadný slovní plebs. Nakonec, zkušenost nás učí, že často je ten plebs v lidské společnosti, třeba prostý kameník nebo zahradník, mnohem moudřejší než deset univerzitních profesorů. Tož dopřejme slovu kámen důstojné místo na slunci!

